

Ferð til Sviss

I. Ferðasaga

AD OFAN: Það má nýta skógarafurðir í ýmislegt. Þessi myndarlegi skógarálfur var í skógasafninu í Ballenberg. Mynd: RF

Skógræktarfélag Íslands stóð fyrir kynnisferð skógræktaráhugafólks til Sviss, dagana 4.–11. september 2007 og voru þátttakendur í ferðinni tæplega 90. Farið var um austur- og miðhluta Sviss og skoðað landslag, gróðurfar (sérstaklega skógar) og menning. Við skipulagningu og undirbúning ferðarinnar naut félagið aðstoðar Svisslendingsins og Íslandsvinarins Thomas Seiz en

Hópfurðamiðstöðin – Trex sá um almenna ferðatilhögun (flug, gistingu o.s.frv.). Íslenskir fararstjórar og túlkar voru Brynjólfur Jónsson frá Skógræktarfélagi Íslands og Barbara Stanzeit og einnig nutu ferðalangar leiðsagnar Jóhanns Pálssonar grasafræðings og fyrrverandi garðyrkjustjóra Reykjavíkur. Í þessari grein verður fjallað almennt um Sviss og farið yfir það helsta sem fyrir augu bar í ferðinni og þá þætti sem mesta athygli vöktu. Nánar verður fjallað um skóga í Sviss og nýtingu þeirra í næsta hefti Skógræktarritsins.

Sviss – land og þjóð

Sviss er lítið land í hjarta Evrópu, en að flatarmáli er það aðeins rúmir 41.000 km² (um 40% af flatarmáli Íslands). Það er landlukt, með Þýskaland, Frakkland, Ítalíu, Austurríki og furstadæmið Liechtenstein sem nágretta. Sviss má skipta landfræðilega í þrjá meginhluta; Jura fjöll, Miðland (*Mittelland*) og Alpna. Jura fjöllin eru kalksteinsfjallgarður, á landamærum Sviss og Frakklands, í norðvesturhluta Sviss. Í fjöllum hafa fundist margir steingervingar og risaeðluspor, enda dregur eitt tímabil jarðsögunnar heiti sitt af þessum fjallgarði. Hæstu fjöll í Jura fjöllum ná um 1.700 m hæð en meðalhæðin er í kringum 700 m. Talsvert meiri fjallgarður eru svo fjöllin í Ölpunum, í suður- og mið Sviss, þar sem mest ber á graníti í fjallatindum, en meðalhæðin þar er um 1.700 m og 48 fjallatoppar fara yfir 4.000 metra hæð. Alparnir leika stórt hlutverk í ímynd Sviss og skipta miklu máli fyrir ferðaþjónustu í landinu, en tæplega 2/3 ferðamanna heimsækja Alpna. Það er hins vegar Miðlandið, hæðótt háslétta á milli Jura- og Alpafjallanna, sem er eiginleg þungamiðja Sviss, með flesta íbúa og stærsta hluta iðnaðar- og landbúnaðarframleiðslu.

Sviss er sambandsríki, samsett úr 26 kantónum, sem voru áður fyrr sjálfstæð ríki og hefur hver

Höfundur Ragnhildur Freysteinsdóttir

kantóna eigin stjórnarskrá, löggjöf, stjórn og dómstóla. Íbúar Sviss eru um 7,5 milljónir og þar af um 20% erlendir ríkisborgarar. Í Sviss eru því töluð ýmis tungumál, en í landinu eru fjögur þjóðmál; þýska, franska, ítalska og retó-rómanska. Sviss hefur ekki þjóðkirkju eða opinbera trú. Flestar kantónurnar viðurkenna þó opinberar kirkjur, í öllum tilfellum kaþólskar eða mótmælendakirkjur, enda um 4/5 íbúa kristnir. Þrátt fyrir smæð landsins er Sviss efna-hagslegt stórveldi og eitt hagsælasta ríki heims. Efnahagur þess byggir á margvíslegum efna- og málmiðnaði (sérstaklega úrum og öðrum mælitækjum), ferðaþjónustu og ýmissi fjármálastarfsemi (bankar og tryggingar). Mörg af stærstu fyrirtækjum í heimi hafa höfuðstöðvar sínar í Sviss, sem og ýmsar alþjóðastofnanir, eins og Rauði krossinn og Alþjóða-viðskiptastofnunin (*World Trade Organisation*).

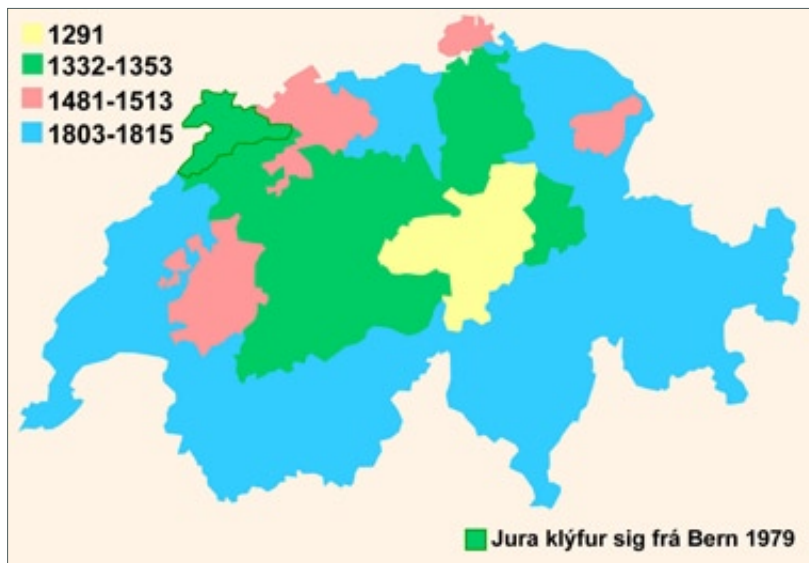
Ágrip af sögu Sviss

Landfræðileg lega Sviss, við leiðir yfir Alpafjöllin, gerði það eftirsóknarvert fyrir ýmis stórveldi og þróun ríkisins Sviss var margra alda ferli. Elstu mannvistarleifar, sem fundist hafa á landsvæði Sviss, eru um 150.000 ára gamlar. Á 5. öld f. Kr. hófu keltneskar þjóðir að setjast að á svæðinu, þeirra á meðal Helvetii, en latneskt heiti landsins (*Confœderatio Helvetica*) er sótt til þeirra. Júlíus Sesar lagði vestur-

hluta Sviss undir Rómarveldi árið 58 f. Kr. og austurhlutann nokkru síðar. Austurhluti landsins kallast Rhaetia og var þá byggður þjóð, sem líklega talaði tungumál af öðrum uppruna en indóevrópskum. Rómverjar endurbættu vegakerfið og byggðu eða stækkuðu borgir og bæi meðfram vegunum. Á 3. öld e. Kr. fór rómversku stjórninni heldur að hnigna, þegar germanskar þjóðir tóku að sækja inn á svæðið. Rómverjar fóru endanlega í byrjun 5. aldar e. Kr. og næstu 600 árin eða svo voru tími talsverðra breytinga. Nokkrir fólksflutningar voru, sérstaklega á 5.–6. öld, en þá settust svokallaðir Alamannar að í norður- og miðhluta Sviss, mæltir á þýska tungu. Biskupsdæmi og klaustur eignuðust mikil lönd um leið og kristni breiddist út og lénsskipulag komst á. Árið 1032 var landsvæði Sviss aftur sameinað undir Konráð II Þýskalandskeisara og varð þar með hluti af hinu Heilaga rómverska ríki þýskrar þjóðar. Aukin framleiðni í landbúnaði, frá og með 11. öld, leiddi til fólksfjölgunar og meiri þéttbýlismyndunar á 12. og 13. öld. Vegurinn um Sankt-Gotthardskarðið var opnaður árið 1225, en hann liggur norður af, um hérað það sem Uri kallast. Fóru þá greifarnir af Habsborg að ásælast þar völd og lönd en heimamenn streittust á móti. Var lengi síðan illt með Svisslendingum og Habsborgurum. Árið 1291 gerðu þrjú ríki (kantónur); Uri, Schwyz og Unterwalden, með

Meginleiðin sem farin var. Kort: RF

AD OFAN: Formleg innganga ríkja (kantóna) í Sviss. Athugið að landamörk hafa tekið nokkrum breytingum í tímans rás og sumar kantónur sem komu inn á 19. öldinni höfðu í raun verið hluti Sviss fyrir þann tíma, sem undirokunarsvæði eldri kantóna. Kort: RF

sér samband og markar það upphaf ríkjasambandsins Sviss. Næstu 250 árin fjölgaði í ríkjasambandinu og voru þau orðin sextán í upphafi 16. aldar. Landsvæði þeirra stækkaði á sama tíma, en sambandið og einstök ríki stunduðu töluverða útþenslustefnu og landvinninga á þessum árum, einkum borgríkin Bern og Zürich. Sú stefna leið undir lok árið 1515, þegar svissneski málaliðaherinn, í keisaralegri þjónustu, beið ósigur fyrir Frökkum og Feneyingum í orrustunni við Marignano í Pódal. Úrslit orrustunnar markar upphaf hlutleysisstefnu Svisslendinga. Frá þeim tíma hefur svissneski herinn varla verið sendur í bardaga fyrir heimalandið en gegnt hlutverki „starfsmannaleigu“ fyrir ýmis erlend ríki. Áætlað hefur verið að á tímabilinu 1400–1848 hafi tvær milljónir Svisslendinga verið málaliðar í erlendum herjum. Siðaskipti urðu í Sviss á 16. öld, þegar hluti kantónanna snérist til mótmælendatrúar. Þetta skapaði spennu innan ríkjasambandsins og leiddi að lokum til átaka á milli kantónanna, sem útkljáð voru að mestu með samningi, árið 1531, sem kvað á um að hver kantóna sæi um sín trúmál. Skærur og stríð um trúmál voru þó viðvarandi í Sviss fram á 19. öld (síðast Sonderbund-stríðið 1846, þegar kaþólsku og íhaldssömu kantónurnar (*Sonderbund*) fóru endanlega halloka). Þrjátíu ára stríðið (1618–1648)

skaðaði stóra hluta Evrópu en ríkjasambandinu tókst að standa fyrir utan. Það sýndi Svisslendingum fram á mikilvægi þess að standa saman til að forðast að dragast inn í átök um alla Evrópu. Hlutleysi Sviss var líka formlega mótað sem stefna, til að koma í veg fyrir innrásir stríðandi nágrannaþjóða. Vestfálski friðarsamningurinn, sem markaði endalok stríðsins, veitti Sviss sjálfstæði frá hinu Heilaga rómverska ríki. Áttjándi öldin var róleg í Sviss fram til ársins 1798, þegar Frakkar náðu yfirráð-

um í landinu, lögðu niður kantónurnar og komu á Helvetíska lýðveldinu (*Helvetische Republik*). Fimm árum seinna breytti Napóleon stjórnkerfinu yfir í kantónur aftur (með minna sjálfstæði þó) og breytti um leið sex undirokunarsvæðum í kantónur. Vínarsamningurinn, árið 1815, veitti Sviss aftur sjálfstæði, með þremur kantónum til viðbótar, sem sumar höfðu áður aðeins verið tengdar við bandalagið, þar á meðal Graubünden. Árið 1848 varð einna stærsta stjórnsýslubreytingin, þegar komið var á stjórnarskrá fyrir Sviss og það varð sambandsríki, í stað ríkjasambands, með mun meiri miðstýringu en verið hafði. Varð þá til það Sviss sem nú er, að einu atriði frátöldu; árið 1979 varð til 26. kantónan, Jura, með klofningi út úr Bern.

Ferðasaga

Ferðin hófst árla morguns, þriðjudaginn 4. september, með flugi til Friedrichshafen í Þýskalandi, en þar tóku bílstjórnarnir Hans og Sepp á móti hópnum með bros á vör, ásamt Thomas Seiz. Veðurguðirnir reyndust hins vegar í misjöfnu skapi þennan daginn, en á leiðinni frá Friedrichshafen til Zerne í Sviss, sem var fyrsti gististaður, var þrumuveður, haglé, sólskin og loks snjócoma þegar nær Zerne dró, en það mun vera í fyrsta skipti í sögu utanlandsferða Skógræktarfélagsins sem snjóar. Reyndar héldu svissnesku gestgjafarnir, á hótelinu í Zerne, því fram að Íslendingarnir hefðu komið með snjóinn með sér, en vanalega snjóar ekki þetta snemma á þessum slóðum.

Miðvikudagur 5. september **Svissneski þjóðgarðurinn og** **Benediktsklaustrið í Müstair**

Dagurinn hófst á gönguferð til upplýsingamiðstöðvar Svissneska þjóðgarðsins, sem staðsett er í Zernez, en þar tók Hans Lozza upplýsingafulltrúi á móti hópnum. Eftir áhugaverðan fyrirlestur og fyrirspurnir um þjóðgarðinn, var svo haldið í gönguferð í léttri snjódrífu úti í skógi. Skoðaðar voru ýmsar gerðir skóga sem finnast innan þjóðgarðsins, m.a. nær hreinn bergfurureitur, um leið og fræðst var almennt um rekstur garðsins. Í gönguferðinni mátti sjá ýmis

áhugaverð smáatriði, m.a. tré sem voru snyrtilega „klippt“ í litlar keilur af hjörtum og hérum.

Nesti var borðað um hádegisbilið, í lítillsháttar snjókomu, uppi í 2.149 m hæð í Ofenpassskarðinu. Því næst var ekið til Mústair en þar var ekki snjókorn að sjá á jörðu, sem voru töluverð viðbrigði frá hvítri jörðinni í Svissneska þjóðgarðinum fyrir hádegðið. Í Mústair heimsóttum við Benediktsklaustur Heilags Jóhannesar. Klaustrið er á Heimsminjaskrá Saminuðu þjóðanna og er sérlega vel varðveitt dæmi um kirkjubyggingar frá tímum Karlunga (8.–9. öld e. Kr.) og þar eru m.a. varðveittar veggmyndir frá

Svissneski þjóðgarðurinn

Svissneski þjóðgarðurinn er eini þjóðgarður Sviss. Hann er í suðausturhluta landsins (liggur þar að landamærum Ítalíu) og er einn elsti þjóðgarður í Mið-Evrópu, stofnaður árið 1914. Heildarflatarmál hans er nú um 172 km², þar af er um 28% skógur. Skógurinn er nær eingöngu barrskógur, aðallega fjallafura, evrópulerki, lindifura, bergfura og greni, en skógarmörk eru í um 2.300 m hæð. Í þjóðgarðinum eru um þrjátíu starfsmenn, þar af átta þjóðgarðsverðir. Svissneski þjóðgarðurinn er að ýmsu leyti sérstæður. Hann er ekki á ríkislandi og er landið leigt af fimm sveitarfélögum á svæðinu. Þá er hugmyndafræðin á bak við hann óvenjuleg, því markmiðið er að vernda náttúrulegt þróunarferli, frekar en einstakar dýra- eða plöntutegundir, landslag eða önnur náttúrufyrirbæri. Mannvirkjum í garðinum er því haldið frekar í lágmarki og bílaumferð er ekki leyfð um stóra hluta hans. Megináhersla er lögð á einfalda göngustíga og því fær þjóðgarðurinn ekki margar heimsóknir stórra hópa „pakkatúrista“ í rútum. Innan garðsins eru tvö hótél en engin tjaldsvæði og reyndar er bannað að tjalda. Því hefur ferðamannastraumur ekki aukist eins mikið og í ýmsa aðra þjóðgarða. Um 150.000 gestir heimsækja þjóðgarðinn árlega og hefur talan haldist nokkuð stöðug undanfarin ár og engin áform munu uppi um að fjölga heimsóknum.

Gróður fær að hafa sína náttúrulegu framvindu í Svissneska þjóðgarðinum og því eru fallin tré ekki tekin út úr skóginum. Því hafa nokkrir ferðamenn boðist til að taka til, þar sem þeim finnst landslagið „draslaralegt“! Mynd: RF

því um 800 e. Kr.. Þarna er enn starfandi nunnuklaustur og fékk hluti hópsins smá sýnishorn af söngunnanna, en messa var að byrja um það leyti sem hópurinn var að fara.

Fimmtudagur 6. september

Diavolezza og Rannsóknastöð skóga, snjóa og landslags í Davos

Fyrsti viðkomustaður dagsins var Diavolezza, skíða- og útivistarsvæði í Bernina-fjöllum. Þar fórum við í kláfi upp í tæplega 3.000 m hæð. Endastöð kláfsins er hugvitsamlega staðsett; með stórkostlegt útsýni yfir nálæg fjöll og dali og myndarlega skriðjökla. Við þurftum að yfirgefa Diavolezza fyrir en upphaflega hafði verið ráðgert, en vegna hinnar óvæntu snjókomu var ófært um hluta fyrirhugaðrar leiðar. Þurfti því að fara aðra og seinfarnari leið og fyrir vikið að leggja fyrir af stað.

Frá Diavolezza var haldið til Davos, þar sem við heimsóttum útibú frá Rannsóknastöð skóga, snjóa og landslags (*Forschungsanstalt für Wald, Schnee und Landschaft – WSL*). Jakob Rhyner, forstjóri útibúsins, tók á móti hópnum, kynnti stofnunina og bauð okkur að skoða hinar ýmsu deildir. Útibúið í Davos fæst við fjölbreyttar rannsóknir tengdar snjó, sérstaklega á snjóflóðum og vörnum gegn þeim. Skógar og skógrækt gegna þar stóru hlutverki, enda hafa skógarmörk heilmikil áhrif á hvar, og hvernig, snjór safnast upp. Þá má nefna að stöðin fæst við þróunarvinnu og rannsóknir tengdar framleiðslu

Lögun litla trésins, fyrir miðju, er afleiðing bits hjarta og héra. Mynd: RF

á skíðum, í samvinnu við nokkra af stærstu skíðaframleiðendum í heimi.

Föstudagur 7. september

Frá Zernez til Beatenberg

Við fórum frá Zernez og stefnan var tekin á þorpið Beatenberg, sem var næsti gististaður. Beatenberg er í fjallshlíð ofan Interlaken og hefur unnið sér það helst til frægðar að vera með lengri þorpum, ef ekki það lengsta, í Evrópu, en aðalgatan teygir sig eina 7 km (og er nánast eina gatan í þorpinu).

Benediktisklaustur Heilags Jóhannesar í Müstair. Það var mjög heimilislegt að sjá kýr á beit fyrir framan klaustrið. Mynd: RF

Útsýnið frá Diavolezza er geysifallegt og mjög áhugavert fyrir áhugafólk um jarðfræði og landmótun (takið eftir urðarröndunum fyrir miðju myndar). Mynd: RF

Þar sem dagurinn fór að mestu í akstur á milli þessara staða, gafst mjög gott tækifæri til að virða hið geysifallega landslag í Sviss fyrir sér út um bílgluggann og ekki spillti fyrir að veður var mjög gott þennan dag og skyggnið eins og best gerist. Farið var um þrjú fjallaskörð á leiðinni; Julierpass, Oberalppass og Süstenpass, öll í yfir 2.000 m hæð og því var gott útsýni víða á leiðinni. Tvisvar var stoppað til að leyfa fólki að teygja úr fótunum og komast aðeins út í skóg til að leita að fræjum (fyrir þá sem þannig voru innstilltir).

Laugardagur 8. september **Freilichtmuseum Ballenberg**

Þessum degi vörðum við í safninu Freilichtmuseum Ballenberg. Safninu má að vissu leyti lýsa sem Árbæjarsafni á sterum! Eins og Árbæjarsafn samanstendur það að grunni til af safni gamalla húsa, en kvarðinn er annar. Heildarflatarmál safnsins er um 66 hektarar og þar eru yfir 100 hús, raðað í klasa eftir upprunastað innan Sviss og finna má dæmi um hús úr nærri því hverri einustu kantónu

í Sviss. Ballenberg er ekki bara byggðasafn, heldur húsdýragarður líka. Þar má m.a. finna kýr, asna og hesta á beit, kanínur í búrum og hænur og gæsir á vappi innan um gestina og reyndar stundum á eftir gestunum líka, ef blessuðum fuglunum leist svo á að fólk gæti lumað á einhverju matarkyns. Í safninu eru yfir 250 dýr og spanna þau allar dýrategundir úr hefðbundnum landbúnaði í Sviss, meira að segja býflugur! Töluverð áhersla er lögð á að hafa safnið lifandi og víða mátti sjá handverksmenn að störfum. Í Ballenberg eru líka nokkur sérsöfn og má þar helst til telja trjásafn og áhugavert skógasafn, með margvíslegum upplýsingum um skóga og skógarnytjar í Sviss. Sérstaka athygli vakti svo gömul sögunarverksmiðja, þar sem sögin var knúin af vatnsafli.

Sunnudagur 9. september **Frá Beatenberg til Zürich, Grimsel-virkjunin**

Beatenberg var kvatt og haldið til Zürich, sem var seinasti gististaður í ferðinni. Á leiðinni tók annar bílstjóri, David, við stýrinu af Hans, sem var að fara á hjartaveiðar. Veiðitímabilið var að byrja og Hans

Landslag er víða fallegt í Sviss og fjallalandslagið býður upp á margvíslegar myndanir, eins og þennan fallega foss á leið niður úr Süstenpass. Mynd: RF

ætlaði ekki að láta ferðalanga frá Íslandi breyta hálfra aldar veiðivenju sinni!

Lengst var staðnæmst við Grimsel II-virkjunina, sem er hluti kerfis vatnsaflsvirkjana á Grimselsvæðinu, en í heild er þar um níu virkjanir að ræða, með átta lónum (þar af einu náttúrulegu stöðuvatni). Byrjað var á að skoða stífluna að innan, og reyndist það góð líkamsrækt, en í heild var gengið upp og niður einar tvö hundruð tröppur á milli hólfa í stíflunni. Eftir tröppuleikfiminna var svo komið að stöðvarhúsinu sjálfu og var það sem betur fer á jafnsléttu. Sérstaka athygli vakti lítill hellir með geysifallegum kristöllum. Hann er í göngunum að stöðvarhúsinu og uppgötvaðist fyrir tilviljun þegar verið var að bora göngin.

Nokkru neðan við virkjunina gafst svo tækifæri á að komast út í skóg og tína fræ og ber og berja-sprettan þar reyndist mjög góð. Annars fór dagurinn að mestu í aksturinn til Zürich og gafst ferðalöngunum þar aftur gott tækifæri á að dást að landslaginu á leiðinni.

Mánudagur 10. september

WSL og Schilliger Holz

Dagurinn hófst á heimsókn til höfuðstöðva Rannsóknastöðvar skóga, snjóa og landslags (WSL) í Birmensdorf í útjaðri Zürich. Þar var byrjað á að fara í morgunmat og svo tóku við áhugaverðir fyrirlestrar. Reinhard Lässig, upplýsingafulltrúi stöðvarinnar, kynnti starfsemi WSL, helstu verksvið og þau málefni og vandamál sem stofnunin fæst við. Næstur á mælendaskrá var Roland Engesser sem leiðir starfshóp er rannsakar þær hættur sem steðja að skógum í Sviss; skordýr, sjúkdóma, sveppi, loftslagsbreytingar og fleira. Því næst fjallaði Peter Waldner um vistkerfi skóga og langtímarannsóknir á þeim og síðastur tók Brian McArdell til máls en hann stundar rannsóknir á aurflóðum, aðgerðum og viðvörðunum við þeim. Til gamans má geta þess að hann hefur m.a. komið að athugunum og ráðgjöf um þetta efni á Íslandi.

Næst var haldið til bæjarins Küssnacht og skoðuð sögunarmylla í eigu Schilliger Holz fyrirtækisins, en Schilliger Holz er gamalgróið fjölskyldufyrir-

Reto-rómanska

Retó-rómanska er eitt af fjórum þjóðtungumálum í Sviss. Hin eru þýska, franska og ítalska. Retó-rómanska er ekki formlega opinbert tungumál, en nýtur stjórnsýslulegrar viðurkenningar, t.d. er það notað í opinberum bréfum til retó-rómönsku-mælandi fólks. Retó-rómanska er af latneskum uppruna og því skyld ítölsku, frönsku, spænsku og portúgölsku. Þrátt fyrir stöðu þess sem þjóðtungumáls er það alls ekki útbreitt í Sviss. Aðeins um 0,5% landsmanna tala málið og fer heldur fækkandi. Til samanburðar má benda á að um 1,4% Svisslendinga tala serbó-króatísku sem fyrsta mál. Retó-rómanska er að mestu bundin við kantónuna Graubünden í suðausturhluta landsins. Þar er komið inn á fjalllendi Alpanna þar sem samgöngur á milli dala og þorpa voru oft takmarkaðar fyrir á tíð. Því þróuðust margar mállýskur af retó-rómönsku og er þeim skipt í fimm meginhópa (frá austri til vesturs); vallader, puter, surmiran, sutsilvan og sursilvan og má reyndar segja að retó-rómanska sé að vissu leyti ekki eitt tungumál, heldur samsafn skyldra mállýska. Hver mállýska hafði sinn rithátt og það var ekki fyrr en 1982 sem samkomulag varð um staðlaðan rithátt (*Rumantsch Grischun*) fyrir retó-rómönsku, sem enn á reyndar eftir að festa sig fyllilega í sessi. Upprunalega var núverandi útbreiðslusvæði retó-rómönsku byggt Keltum og Retum (*Rhaeti*, en af því er retó dregið) en lítið er vitað um tungumál Reta. Rómverjar lögðu svo undir sig svæðið á 1. öld f. Kr. og þeirra tungumál (alþýðulátína) var smám saman tekið upp af íbúunum og þróaðist á mörgum öldum yfir í retó-rómönsku.

Megindrættir skiptingar tungumála í Sviss.

Á upplýsingamiðstöð Svissneska þjóðgarðsins er heiti garðsins á retó-rómönsku, enda innan þess málsvæðis.

Ferðalangar í berjamó og frætíslu við skógarmörk rétt neðan Grimsel-virkjunar. Mynd: RF

tæki, stofnað 1861 og þar er nú fimmta kynslóðin við stjórnvölinn. Farið var um sögunarmylluna og skoðaður tækjakostur og afurðir sem í boði eru og í lokin var boðið upp á kaffisopa. Schilliger Holz fær allt sitt hráefni úr svissneskum skógum og framleiðir hefðbundinn borðvið, ýmsar gerðir límtrésstólpa og límtrésplötur, sem nýta má til klæðningar, gólfborð og margt fleira.

Um kvöldið var kveðjuhóf, á veitingastaðnum Neue Waid í hlíðunum ofan Zürich en gott útsýni var yfir borgina þaðan. Hljómsveitin Föhnstorm spilaði á meðan gestir nutu matarins. Í hljómsveitinni eru systkini (ásamt einum góðum vini) og spila þau þjóðlagatónlist og ýmsa gamla og góða slagara. Við þetta tækifæri var Thomas Seiz þakkað fyrir framlag hans til þess að gera ferðina að veruleika. Fékk hann þúsund plöntur að gjöf og verða þær gróðursettar á jörð hans á Íslandi, Nolli í Eyjafirði.

TIL HÆGRI: Hefðbundinn húsakostur frá Bern, í safninu í Ballenberg. Blómakassar á svölum eru mjög einkennandi fyrir Sviss enn þann dag í dag. Mynd: RF

Íslandsvinurinn Thomas Seiz

Haustið 1997 heimsótti maður nokkur skrifstofu Skógræktarfélags Íslands í Reykjavík. Hann óskaði eftir upplýsingum um skógrækt á Íslandi og spurðist fyrir um félagið. Hann sagðist heita Thomas Seiz, vera Svisslendingur og hafa tekið ástfóstri við landið og stórbrotna náttúru þess.

Thomas sagðist hafa gert víðreist um hálendið og dreifðar byggðir allra landsfjórðunga og tekið mikið af ljósmyndum. Áhugann sagði hann hafa kviknað í brúðkaupsferð hans og Carmen konu hans, til Íslands árið 1992.

Thomas hafði kynnst skógleysi og auðnum landsins á ferðum sínum og áttað sig á hinni gífurlegu skógareyðingu sem hér hafði orðið. Hann sagðist vilja leggja eitthvað af mörkum til að bæta landið og væri að velta því fyrir sér hvort skógræktarfélögin gætu verið rétti vettvangurinn.

Nokkru síðar kom bréf frá Thomas, þar sem hann óskaði eftir því að styðja við bakið á skógræktarfélögum. Skilyrðið væri að fjármunirnir kæmu að góðu gagni og væru vel nýttir. Undanfarin tíu ár hefur svo sjóður, sem er í eigu föður Thomas, styrkt tvö skógræktarfélög til ræktunarstarfa; Skógræktarfélagið á Patreksfirði og Skógræktarfélag Breiðdæla.

Síðustu fjögur árin hefur Thomas einnig sjálfur styrkt þriðja skógræktarfélagið, Skógræktarfélag N- Þingeyinga, í ræktunarverkefni á Þórshöfn. Thomas býr í bænum Zug, við samnefnt vatn, sem er í um 40 mínútna fjarlægð frá Zürich. Þar rekur hann eigið fyrirtæki, INSERTO, sem vinnur að ýmsum hugbúnaðarlausnum í tölvugeiranum..

Thomas er vélaverkfræðingur frá HTL Zürich og er mikill áhugamaður um ljósmyndun. Þá má nefna að eitt áhugamála hans er að fljúga loftbelgjum en það hefur hann gert víða um heim, ásamt félögum sínum, m.a. hér á Íslandi fyrir fimm árum.

Thomas keypti jörðina Noll í Eyjafirði, fyrir þremur árum, er að byggja þar upp góða aðstöðu fyrir fjölskylduna og hyggst dvelja þar töluvert í framtíðinni. Thomas hefur lagt sig eftir því að læra íslensku og með góðra manna hjálp hefur hann náð góðum tökum á málinu.

Texti rammagreinar: BJ

Morgunverður snæddur hjá Rannsóknastöð skóga, snjóa og landslags í Birmensdorf. Mynd: RF

Schilliger Holz í Küsnacht, ein stærsta sögunarverksmiðja í Sviss. Mynd: Karel Helgi Pétursson.

Sylvíu, móðir Thomas, voru einnig færðar þakkir, en hún fylgdi hópnum hluta ferðarinnar og fræddi fólk um það sem fyrir augu bar og Sviss almennt. Þá var Martin Seiz, föður Thomas, afhent viðurkenningskjal frá Skógræktarfélagi Íslands, en hann hefur í áráraðir styrkt skógræktarfélögin á Breiðdalsvík og á Patreksfirði.

Priðjudagur 11. september

Þennan dag var haldið frá Sviss með síðdegisflugi frá Friedrichshafen, eftir siglingu yfir Bodensee. Dagurinn fram að heimför var þó vel nýttur með heimsókn í skóginn í Winterthur. Þar var hópnum skipt upp í tvo minni hópa. Annar þeirra skoðaði trjáminjasafn, þar sem áherslan er á menningarsögulegt gildi viðar og skóga. Þar mátti m.a. sjá áhugaverðar ljósmyndir af trjám í útrýmingarhættu, sem og dæmi um útdauðar tegundir og margvísleg dæmi um handverk úr skógarafurðum.

Hinn hópurinn fór í skógargöngu, undir leiðsögn Peter skógarvarðar, þar sem m.a. voru kynntar að-

Brynjólfur Jónsson við upplýsingaskála í skóginum í Winterthur. Mynd: RF

gerðir gegn barkarbjöllu. Í skóginum í Winterthur er markvisst reynt að finna tré sem eru „sýkt“ af barkarbjöllum og þau felld áður en bjallan nær að þroskast yfir í það að geta flogið og dreift sér þannig víðar. Í skóginum er einnig lítill dýragarður sem leggur áherslu á að kynna nokkrar fágætari villidýrategundir, eins og villisvín, visunda, gaupur og fleiri.

Lokaorð

Swiss er ekki stórt land á heimsmælikvarða, frekar en Ísland, en býr við mikla hagsæld og fjölbreytt og stórbrotið landslag, eins og Ísland. Töluverður munur er þó á skógum þar og hér. Þrátt fyrir talsverða skógareyðingu í Sviss, á undanförnum áratugum, þekja skógar enn um 30% lands þar, samanborið við 1–2% hér. Skógar og skógarafurðir skipa því stóran sess í hefðbundnu lífsmynstri í Sviss, sérstaklega í dreifbýlinu til fjalla. Það fór reyndar ekkert á milli mála í ferðinni. Í nær öllum smærri bæjum og borgum mátti sjá eldiviðarstafla við hús og vegi í skógunum. Ilmurinn af viðareldi leyndi sér heldur ekki í þorpunum. Timbur úr skógunum skiptir líka miklu máli fyrir hefðbundnar húsbyggingar. Það gegnir reyndar enn töluverðu hlutverki í húsbúnaði og klæðningu innanhúss, eins og sást á hótélherbergjum í Zernež og Beatenberg. Þá má nefna það, að í austurhluta landsins eru öll betri vertshús sögð hafa stásstofur klædda angandi lindifuru. Stórbrotið fjallalandslag Sviss, sérstaklega í Ölpunum, þýðir líka að skógar eru í mjög breytilegri hæð yfir sjávar-

máli og eru fjölbreyttari fyrir vikið. Skógarnir þarna eru líka að mörgu leyti áhugaverðir fyrir íslenska skógrækt. Miklu meira mætti gera af því að prófa tegundir frá Sviss, sérstaklega frá skógarmörkum.

Þakkir

Greinarhöfundur vill þakka ferðafélögunum fyrir ánægjulega samveru í ferðinni. Öllum, sem tóku á móti okkur, eru færðar þakkir, sem og Thomas og öðrum er komu að skipulagningu ferðarinnar. Bílstjórar ferðarinnar, þeir Hans, Sepp og David, eiga einnig þakkir skildar. Hinir frekar lágvöxnu Hans og Sepp sönnuðu það að góðir hlutir koma oft í litlum pökkum!

English abstract

The Icelandic Forestry Association (IFA) arranged a week-long trip to central and eastern Switzerland in September 2007, with a group of nearly 90 participants. This article contains a travelogue of the trip, along with basic information on the people, economy and history of Switzerland. The trip began with a flight to Friedrichshafen in Germany and continued on a bus to, and within, Switzerland. The first couple of nights were spent in the small town of Zernež, close to the Swiss National Park, which was the first place visited. The sojourn in Zernež proved particularly memorable because for the first time in the history of these trips abroad arranged by the IFA, it snowed! Other places visited in the vicinity included the Benedictine convent

Kristalhellirinn í Grimsel-virkjuninni. Þótt hellirinn væri ekki stór (aðeins nokkrir tugir sentimetra á hæð) var fegurð hans óumdeilanleg. Mynd: RF

of St. John at Müstair, the outdoor recreation centre of Diavolezza in the Bernina Range and a branch of the Swiss Federal Institute for Forest, Snow and Landscape Research (WSL) in Davos. The next two nights were spent in the small village of Beatenberg, sometimes called the longest village in Europe, but the main (and largely only) street stretches for 7 km. A day was spent visiting the open-air museum Ballenberg, before leaving Beatenberg and heading for Zürich. On the way to Zürich the group visited a hydropowerplant in the Grimsel area – Grimsel II. In the vicinity of Zürich the places visited included the headquarters of the WSL at Birmensdorf, a sawmill (Schilliger Holz) in Küsnacht and forests in Winterthur. The trip concluded with a ferry ride across the Bodensee and a flight back home to Iceland from Friedrichshafen. Overall the trip proved informative, entertaining and memorable, like the magnificent landscape and varied culture in Switzerland.

Heimildir:

Allar vefsíður voru skoðaðar í október 2007

Forschungsanstalt für Wald, Schnee und Landschaft WSL, 2007: WSL. Vefsíðuslóð: www.wsl.ch/index_DE.

KWO Grimselstrom, án ártals: Grimselwelt - Wo die Energien fließen. Vefsíðuslóð: www.grimselwelt.ch/Agenda/anlaesse-in-der-grimselwelt
Lia Rumantscha, 2006: Romansch. Vefsíðuslóð: www.liarumantscha.ch/Romansh.269.0.html?&L=2
Presence Switzerland, án ártals: Swissworld.org – Your Gateway to Switzerland. Vefsíðuslóð: swissworld.org
Schweiz Tourismus, án ártals: Über die Schweiz. Vefsíðuslóð: www.myswitzerland.com/de.cfm/ueber_die_schweiz.
Schweizerische Bundeskanzlei, án ártals: Über die Schweiz. Vefsíðuslóð: www.ch.ch/schweiz/index.html?lang=de
Schweizerischer Nationalpark, án ártals: Schweizerischer Nationalpark. Vefsíðuslóð: www.nationalpark.ch/snp.html
Wikimedia Foundation Inc., 2007: Schweiz. Vefsíðuslóð: de.wikipedia.org/wiki/Schweiz
Wikimedia Foundation Inc., 2007: Switzerland. Vefsíðuslóð: en.wikipedia.org/wiki/Switzerland.
Ýmsar munnlegar heimildir – Hans Lozza og starfsfólk Svissneska Þjóðgarðsins, Jakob Rhyner, Reinhard Lässig og starfsfólk WSL í Davos og Birmensdorf, leiðsögumenn í Grimsel II og Freilichtmuseum Ballenberg og aðrir móttökuaðilar.